

Remittering av promemorian Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24)**Sammanfattning**

Umeå kommun vill med detta remissvar inledningsvis uttrycka sitt övergripande stöd till utredningens intentioner och syfte. Det är hög tid att lagstiftaren ger kommunala arbetsgivare utökade möjlighet att genomföra kontroller inför anställningen. Kommunerna bedriver verksamhet för och med grupper som kan ha svårigheter att skydda sig mot brott såsom barn, personer med funktionshinder och äldre. Tryggheten och tilliten i och till verksamheten är även en avgörande faktor för tilltron till det gemensamma som en grundförutsättning för demokratin.

Umeå kommun är därför starkt kritisk till att utredning och förslag helt utelämnat området om kontroller under anställning. Behovet i våra verksamheter är stort för verktyg och vägledning för att kunna hantera risker i verksamheten. Signalen från utredarna, att det är ett för stort intrång i den personliga integriteten att en arbetstagare skulle behöva underkasta sig registerkontroller under pågående anställning, lämnas för hastigt av utredaren. Detta skapar fortsatt villrådighet i ett mycket svårt rättsläge för kommunerna. Umeå kommun anser att det skulle kunna motiveras på samma sätt som lagstiftaren i säkerhetslagen föreskrivit att det krävs en löpande kontroll för att delta i säkerhetskänslig verksamhet. Vissa typer av anställningar där skyddsvärdena överväger rätten till den personliga integriteten, till exempel anställningar i befattningar som är kritiska för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag, bör på samma sätt kunna omfattas av en löpande kontroll.

Kommunen ser generellt positivt på utredningens förslag om registerkontroll vid arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning och den utökning av uppgifter vid registerkontroll inför arbete med barn som föreslås.

Enligt utredningen ska en kommun fortsatt inte beredas tillfälle att se brott om det inte straffats med fängelse. I stället föreslår Umeå kommun att det som ska krävas är att brottet har fängelse i straffskalan. Detta minskar risken att viktig bakgrundsinformation inte uppfattas, då många riskindivider har indikatorbrott såsom ringa narkotikabrott och stölder, men för sådana brott döms fängelse sällan ut.

Umeå kommun tillstyrker och är väldigt positiva till förslaget i sig om möjligheter att begära registerutdrag inför anställning till befattningar som är *kritiska för kommunens förmåga* att utföra uppdraget. Kommunen ser dock en farhåga att förslaget är för vagt när det gäller vilka befattningar som kan omfattas. Umeå kommun ser här en påtaglig risk att ett införande på detta tunna underlag riskerar att kommuner inte nyttjar funktionen till följd av ett fortsatt osäkert rättsläge, med lång tid för prejudicerande rättspraxis att utvecklas och att riskerna därmed kvarstår.

Bakgrund

Umeå kommun uppskattar att utredningen uppmärksammar rättsstatens viktiga grunder som behöver balanseras, då olika sorters system och intyg om tidigare brottslighet som en del av en bedömning i samband med bland annat anställning. I en rättsstat är det en principiell utgångspunkt att den som har avtjänat sitt straff har sonat sitt brott till samhället. När då en arbetsgivare vill kontrollera om en arbetssökande eller anställd har begått brott kan det därför upplevas som en förlängd reaktion som går utöver straffet och även som ett hinder för en återanpassning eller återgång till samhället. Att ha en anknytning till arbetsmarknaden minskar dessutom risken för återfall i brottslighet.

Kommunen delar samtidigt utredningens slutsats att för vissa typer av anställningar har trots detta intresse av att skydda andra från faror som kan anses förknippade med tidigare brottslighet bedömts utgöra skäl för att potentiella arbetsgivare ska få ta del av uppgifter ur belastningsregistret.

Registerkontroll vid arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning

Äldre och personer med funktionsnedsättning kan ofta ha ett skyddsbehov utifrån nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga och kan ha svårigheter att skydda sig mot brott. Dessa grupper är särskilt utsatta genom sin beroendeställning i relation till vård- och omsorgspersonal. Särskilt framträdande är skyddsbehovet när insatser sker i den enskildes hem. Umeå kommun välkomnar därför att kommunerna genom ny lag ska få författningsstöd för att kunna göra registerkontroll av den som erbjuds anställning för att utföra vissa insatser i hemmet åt äldre eller personer med funktionsnedsättning.

Det är bra att kontrollen ska omfatta en kontroll av både misstankeregistret och domar, beslut eller strafföreläggande brottsbalksbrott i 3 kap. (liv och hälsa), 4 kap. (brott mot frihet och frid), 6 kap. (sexualbrott), 8 kap. (stöld, rån och andra tillgreppsbrott), 9 kap. (bedrägeri och annan oredlighet) samt 16 kap. (brott mot allmän ordning). Det är även positivt att brott i vapenlagen, brott mot narkotikastrafflagen och lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor omfattas.

Utökade uppgifter vid registerkontroll inför arbete med barn

De registerkontroller som sker av personal som ska utföra vissa insatser åt barn med funktionshinder samt de som genomförs inför arbeten som innebär direkt och regelbunden kontakt med barn syftar till att skydda barn från att utsättas för sexualbrott och andra övergrepp. Kontrollerna omfattar i dag brotten mord, dråp, grov misshandel, människorov, sexualbrott, grovt rån och barnpornografibrott.

Umeå kommun ser positivt på utredningens förslag om en utvidgning av de uppgifter som dessa kontroller även ska omfatta i form av uppgifter om grovt barnfridsbrott, sabotage mot blåljusverksamhet, involverande av underårig i brottslighet, brott mot narkotikastrafflagen, brott mot lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor, vissa brott mot vapenlagen samt brott mot terroristbrottslagen.

Umeå kommun ser även positivt på att kontroll även ska göras mot misstankeregistret avseende samma brottskategorier för vilka åtal har väckts.

Registerkontroll i syfte att upprätthålla ett verksamhetsskydd

I syfte att upprätthålla ett skydd för kommunal verksamhet och för att möta upp ett skyddsbehov som inte når upp till den kvalificering som gäller för säkerhetsskyddslagen, föreslås att en kommun ska få besluta om registerkontroll vid anställning till befattningar som är kritiska för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag.

Vid bedömningen av om en befattning är kritisk ska särskilt beaktas att befattningen utgör en sådan funktion eller medför sådana befogenheter som kan orsaka en skada som är betydande. Även kommunala bolag, stiftelser och föreningar föreslås få genomföra sådana registerkontroller. Registerkontrollen föreslås omfatta att uppgifter hämtas från belastningsregistret och misstankeregistret samt sådana uppgifter som behandlas hos Säkerhetspolisen med stöd av lagen om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller lagen om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. Registerkontrollen ska utföras av Säkerhetspolisen. Uppgifter som framkommer vid denna kontroll får dock endast lämnas ut efter en prövning av uppgifternas relevans, en prövning som ska göras av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Uppgifter som framkommer föreslås omfattas av samma sekretessskydd som gäller vid en säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen.

Till detta förslag ställer sig Umeå kommun försiktigt positivt då kommunen ser en risk att bedömning av vilka *befattningar som är kritiska för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag* ges för svag vägledning av utredningen och därmed riskerar att inte utgöra ett stöd i ett osäkert rättsläge.

Registerkontroller under anställning

Umeå kommun ser det som mycket olyckligt att utredaren inte lagt något förslag om en reglering som ger kommunala arbetsgivare rätt att regelmässigt göra förnyade eller löpande registerkontroller under pågående anställning och enbart stannade vid konstaterandet att intrånget i enskildas integritet inte kan motiveras. Här utgår Umeå kommun från att regeringen inte stannar utan i stället skyndsamt tillsätter en kompletterande utredning som fördjupar arbetet och kommer med förslag om hur registerkontroller av anställda kan göras möjliga.